

Råd och anvisning - Utrymning med hjälp av Räddningstjänsten Syd

Inledning

Denna Råd & anvisningen är tänkt att komplettera och förtydliga tillämpliga lagar och regelverk som rör åtkomlighet för räddningsinsatser såsom Boverkets byggregler och lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778).

Syfte

Utrymning från fönster med hjälp av räddningstjänsten får tillgodoräknas som en av utrymningsvägarna från bostäder och mindre kontor, förutsatt att högst 15 personer utrymmer denna väg från brandcellen. Råd & anvisningen beskriver förutsättningarna för att utrymning ska kunna ske med hjälp av Räddningstjänsten Syd och var det kan ske inom Räddningstjänsten Syds geografiska område.

Omfattning och ansvar

Denna Råd & anvisning berör byggherrar, brandkonsulter, markprojektörer, förvaltare och andra personer som ska upprätta eller underhålla en räddningsväg och/eller en uppställningsplats för räddningstjänstens fordon eller bärbara stegutrustning.

När kan utrymning ske med hjälp av Räddningstjänsten Syd?

I byggreglerna anges bland annat förutsättningar för hur utrymning ska kunna ske och hur fönster för utrymning ska vara utformade. I de fall lägenheter har balkong anser Räddningstjänsten Syd att dessa ska användas för utrymning och åtkomlighet med räddningstjänstens utrustning ska då dimensioneras till balkong och inte till fönster i den aktuella lägenheten. Detta ställningstagande bygger på att det är logiskt för den nödställda att söka hjälp från balkongen och att det generellt är en säkrare plats att invänta hjälp på.

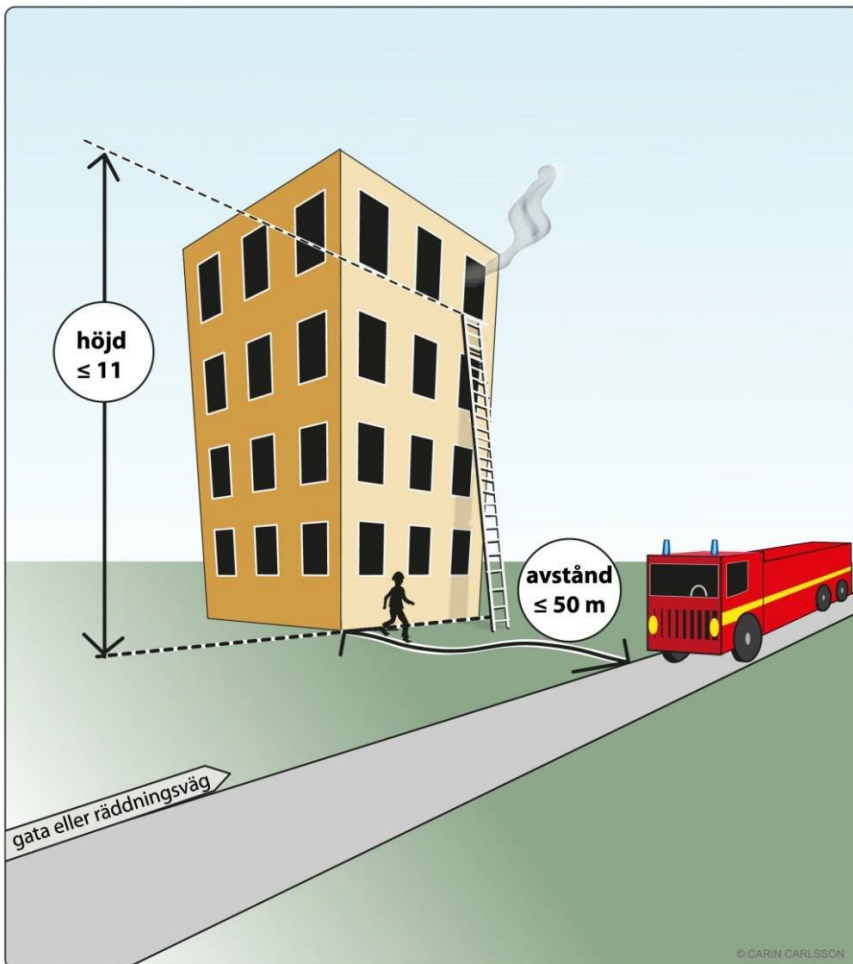

Bärbar stege

Räddningstjänstens bärbara stege kan användas om det vertikala avståndet mellan marken och ett fönsters underkant eller balkongräcket inte överstiger 11,0 meter. Vid utrymning med hjälp av bärbar stege ska det finnas uppställningsyta enligt beskrivning av uppställningsplats för bärbar stege i detta dokument.

Räddningstjänsten Syd anser att det är betydligt säkrare att utrymma via höjdfordon jämfört med bärbar stege. För att kunna utrymma via räddningstjänstens bärbara stege krävs att personerna har fysiska och psykiska förutsättningar för att själva klättra ut genom ett fönster/över ett balkongräcke och vidare ner på stegen. De som utrymmer via den bärbara stegen förväntas kunna utrymma själva och räddningstjänstens personal klättrar endast upp för att bistå de utrymmande.

Vid nyproduktion och ombyggnation rekommenderar Räddningstjänsten Syd att det skapas åtkomlighet för räddningstjänstens höjdfordon till byggnader med fler än två våningar ovan mark. Uppställningsplats för höjdfordon ska då utföras enligt beskrivning i detta dokument.

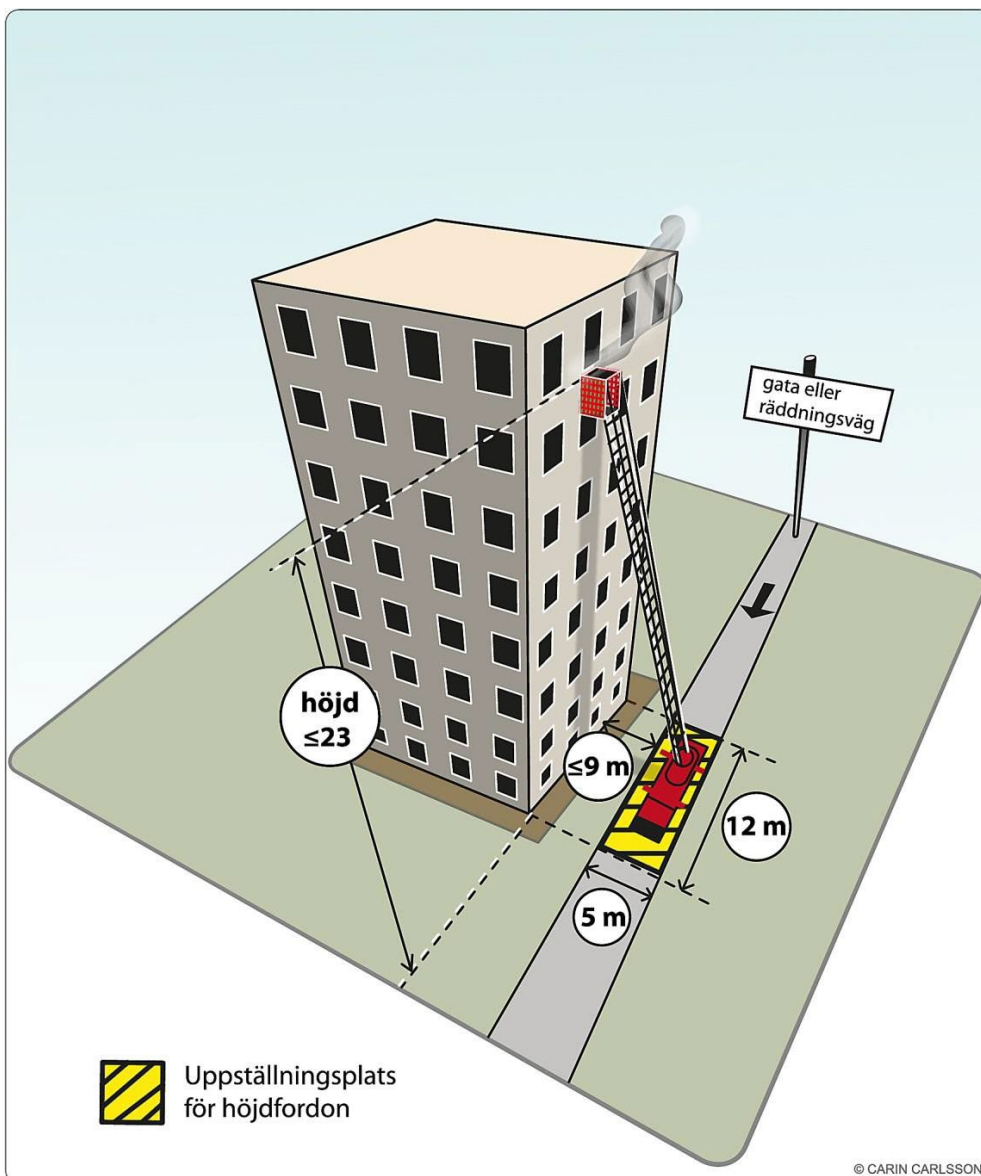

Höjdfordon

Räddningstjänstens höjdfordon kan användas för utrymning under förutsättning att körbar väg/räddningsväg och uppställningsplatser för höjdfordon finns. Vidare ska avståndet mellan marken och fönstrets underkant eller balkongräcket inte överstiga 23 meter. Högre byggnader ska dimensioneras för utrymning utan hjälp av räddningstjänsten. Räddningsväg och uppställningsplatser ska utföras enligt beskrivning i detta dokument.

Då höjdfordon används för utrymning rekommenderar Räddningstjänsten Syd att samma utrymningsstrategi (höjdfordon) används för hela byggnaden för att skapa en överblickbar och hanterlig utrymningsituation. Det är mindre lämpligt att använda bärbar stege på vissa delar av en byggnad och höjdfordon i andra delar av byggnaden.

Var är det möjligt att utrymma med hjälp av Räddningstjänsten Syd?

För att vanliga bostäder och mindre kontor ska kunna utrymmas med hjälp av Räddningstjänsten Syd ska de normalt vara belägna inom 10 minuters framkomsttid.

Normal insatstid är tiden från att larmning har skett av kommunens räddningstjänst till dess att de resurser som krävs befinner sig på plats och räddningsarbetet kan påbörjas.

Bärbar stege

Bärbar stege för utrymning finns i Räddningstjänsten Syds alla sex kommuner (Eslöv, Kävlinge, Lund, Burlöv, Malmö och Svedala). Det innebär att utrymning med bärbar stege kan påbörjas inom 10 minuter i samtliga städer/orter där höjdfordon finns samt i följande orter:

- Samtliga tätorter i Kävlinge kommun
- Revinge
- Genarp
- Veberöd
- Åkarp

Inom 20 minuter nås samtliga tätorter inom Räddningstjänsten Syds geografiska område med bärbar stege. I östra delarna av förbundet finns mindre områden som inte nås inom 20 minuter och vid exploatering inom dessa kontakta Räddningstjänsten Syd för bedömning.

Höjdfordon

Höjdfordon finns placerade i Eslöv, Lund, Svedala och Malmö (Hyllie, Jägersro och Centrum). Det innebär att utrymning med hjälp av räddningstjänstens höjdfordon kan påbörjas inom 10 minuter i följande städer/orter:

- Eslövs tätort
- Lunds tätort
- Befintliga områden i Södra Sandby. Vid nybyggnation av större område bör kontakt tas med Räddningstjänsten Syd för bedömning av insatstid.
- Befintliga områden i Dalby. Vid nybyggnation av större område bör kontakt tas med Räddningstjänsten Syd för bedömning av insatstid.
- Malmö stad förutom Klagshamn som är beläget utanför 10-minuters insatstid.
- Arlövs tätort
- Svedala tätort

Åtkomlighet med bärbar stege

Den bärbara stegen (även kallad utskjutsstege) är placerad på Räddningstjänsten Syds släckbilar. De bärbara stegar som används av Räddningstjänsten Syd har måtten 5,0*0,8*0,3 meter. Stegen väger 80 kg och det krävs minst två personer för att bära och man bör vara tre personer för att resa stegen på ett säkert sätt.

Väg till uppställningsplats

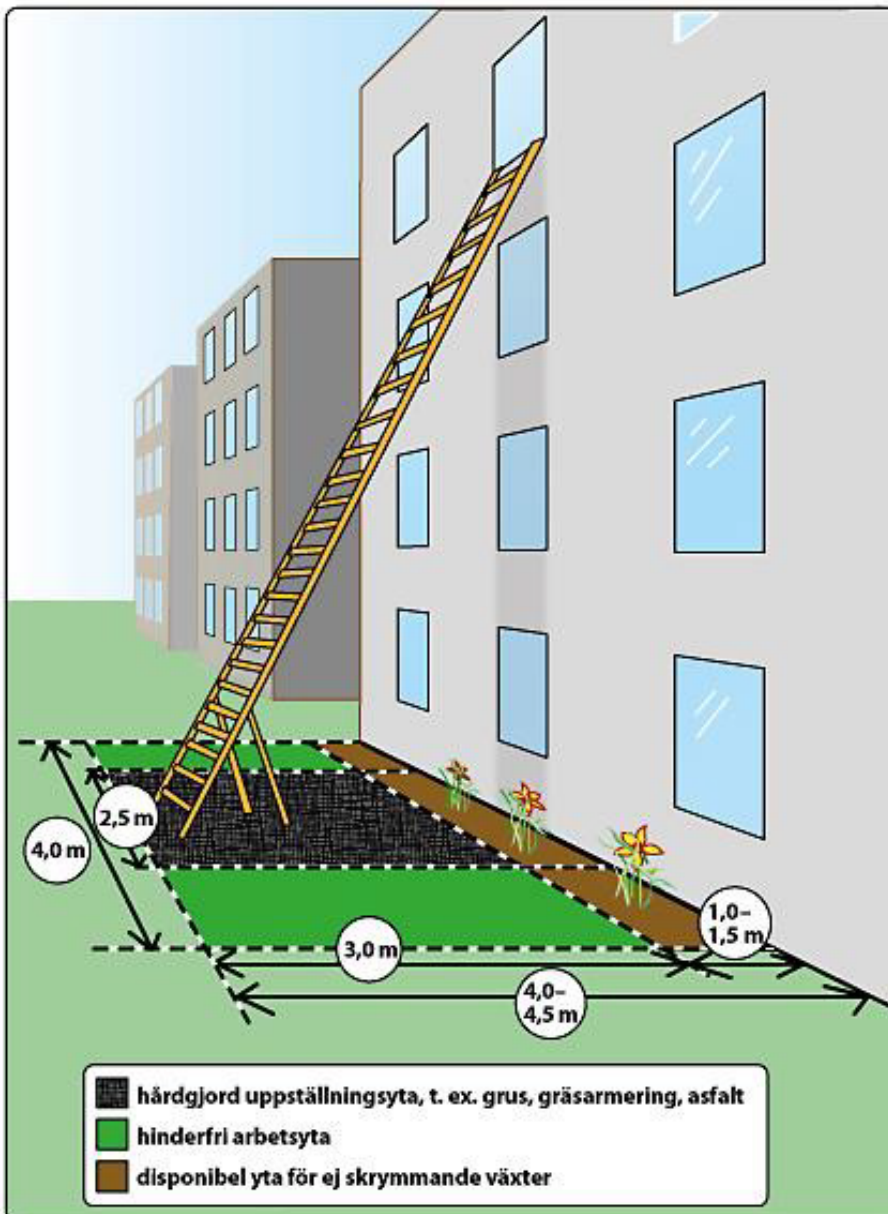
Då utrymning förväntas ske med bärbar stege får avståndet vara maximalt 50 meter från räddningstjänstens fordon till uppställningsplatsen för den bärbara stegen. Terrängen mellan släckbilen och byggnaden/uppställningsplatsen för stegen ska vara lättframkomlig. Stegen ska inte behöva lyftas över murar, plank eller över starkt lutande underlag såsom branta backar och dylikt.

Den bärbara stegen ska inte behöva transporteras genom dörrar/grindar, upp för trappor eller dylikt för att nå uppställningsplatsen. I undantagsfall kan dock stegen behöva transporteras genom en enstaka dörr/grind in till en innergård eller via en passage och då ska dessa vara utformade så att stegen lätt kan bäras igenom. Stegen kan bäras upp för maximalt fem trappsteg. Räddningstjänsten Syd anser inte att det är ett alternativ att fastighetsägaren placerar en stege på exempelvis en innergård som räddningstjänsten ska resa. Detta då stegen enligt arbetsmiljöreglerna måste underhållas och kontrolleras och det är vår skyldighet att säkerställa att så är gjort innan stegen nyttjas.

Utformning av uppställningsplats

För att ställa upp den bärbara stegen krävs en 3 meter lång uppställningsyta, placerad 1-1,5 meter från husväggen/balkongkanten. Uppställningsytan bör vara hårdgjord (asfalt, grus, gräsarmering) men gräsmatta kan accepteras om det bedöms att denna har tillräcklig bärighet för att klara stegen samt vikten från två personer (totalt minst 250 kg). Uteplatser, planteringar, utskjutande konstruktioner etc. får inte försvåra uppställning av den bärbara stegen. Förutsättningar för hinderfri och disponibel arbetsyta samt hårdgjord uppställningsyta framgår av figuren. Observera att stegen reses vinkelrätt mot fasaden vilket innebär att upphöjda terrasser och andra höjdskillnader avsevärt försvårar en uppställning.

Åtkomlighet med höjdfordon

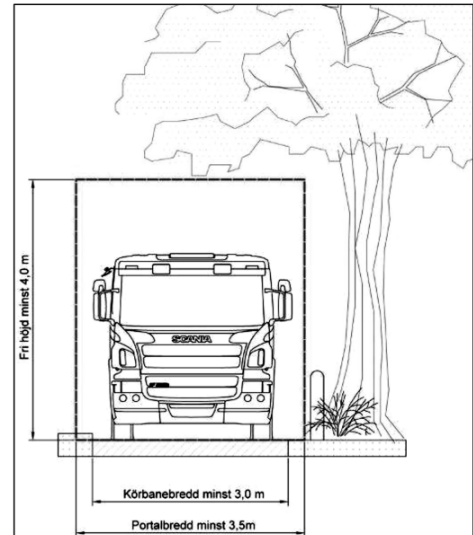
För att kunna genomföra en livräddande insats med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning krävs god åtkomlighet till byggnaden och både räddningsväg och uppställningsplats kan behöva anordnas.

Räddningstjänsten Syd har vid ett antal tillfälle utrymt personer via stegutrustning och det har skett under stor tidspress eftersom personen befunnit sig i en brandutsatt lägenhet eller varit på väg att hoppa från ett fönster/balkong.

Utformning av räddningsväg

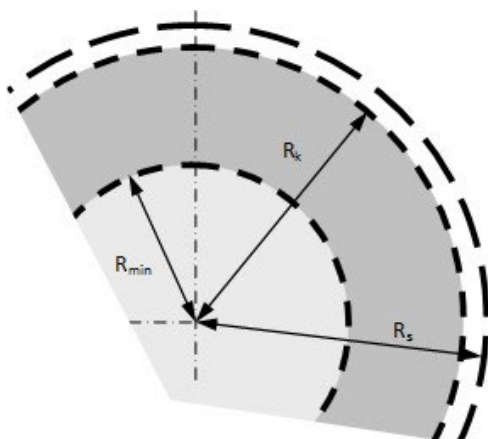
En räddningsväg ska uppfylla följande krav:

- Minst 3 meter körbanebredd (OBS minst 3,5 meter vid portaler och passager med hinder på båda sidor)
- Minst 4 meter fri höjd
- Maximalt 8 % lutning i längsriktning
- Maximalt 2 % tvärfall
- Minst 50 meter vertikalradie.
- Minst 6 meter innerradie i kurvor samt tillräcklig breddökning och hindersfritt sidoområde före, genom och efter kurvan, se figur nedan.
- Bärigheten bör motsvara gatunätets bärighet. Tidigare har riktvärdet varit att den hårdgjorda ytan ska klara 100 kN axeltryck, vilket fortfarande anses vara aktuellt.

Med hårdgjord yta avses asfalt, grus eller motsvarande. Gräsarmering har tidigare varit ett alternativ men Räddningstjänsten Syd rekommenderar att gräsarmering inte används vid nyprojektering. Gräsarmering som legat något år och blivit övervuxet kan medföra att höjdfordonets stödben inte får tillräckligt mottryck vilket påverkar räddningstjänstens förmåga. Om detta inträffar låser sig stegen som måste återställas innan den kan resas på nytt. Vidare är gräsarmering svårare att snöröja på vintern och fordonen kan lätt köra utanför dessa ytor och fastna.

Kurvor för räddningsfordon ska dimensioneras enligt figur nedan.

Inre radie, R _{min}	Körvägsradie, R _k	Svepradie, R _s
<u>6,0 m</u>	<u>11,0 m</u>	<u>12,0 m</u>

Svepradien, R_s ska vara hinderfri från 1,5 m över mark upp till 4,0 m.

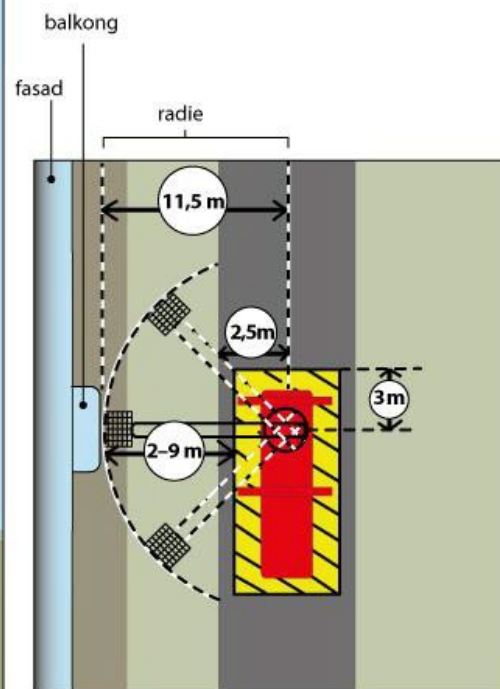
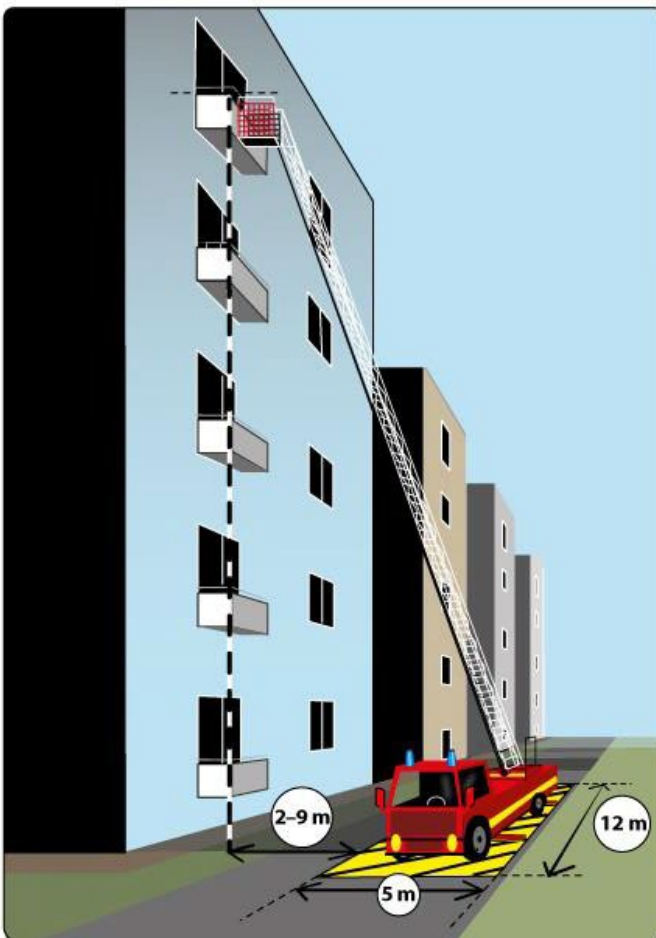
Utformning av uppställningsplats

Räddningstjänsten Syd anser att hela räddningsvägen bör utföras 5 meter bred så att den kan fungera som uppställningsplats längs hela sin sträckning. En uppställningsplats för räddningstjänstens fordon ska uppfylla följande krav som återfinns i byggreglerna:

- Minst 5 meter bred och 12 meter lång
- Maximalt 8,5 % lutning i någon riktning
- Bärigheten bör motsvara gatunätets bärighet. Tidigare har riktvärdet varit att den hårdgjorda ytan ska klara 100 kN axeltryck, vilket fortfarande anses vara aktuellt.
- Vara placerad utanför de balkonger eller fönster som ska kunna nås med höjdfordon.
- Vara placerad maximalt 9 meter från husvägg eller balkongkant. Avståndet mäts från fasaden (vid fönsterutrymning) eller balkongkanten till kanten på uppställningsplatsen.

Räddningstjänsten Syd har följande tillägg:

- Uppställningsplatsen bör inte placeras närmre än 2 meter från byggnadens fasad/balkongkant för att skapa arbetsyta kring fordonet och tillgänglighet lägre ner i byggnaden.
- Ett avstånd på 6-9 meter från kant på uppställningsplats till fasad/balkongkant ger bäst förutsättningar för ett snabbt och säkert ingripande.

Om uppställningsplatsen placeras på sådant sätt att fronten (hytten) av höjdfordonet är riktad rakt mot byggnaden är det maximala avståndet mellan bilens front och byggnaden 6 meter. Stegutläggningen blir då längre än vad som accepteras i sidled men på grund av bilens konstruktion är det möjligt att ha ett längre utlägg rakt framför bilen.

Observera att Räddningstjänsten Syd använder en annan typ av höjdfordon (hävare) i Eslöv vilket medför att uppställningsplatsen måste klara ett marktryck på 130 kN. Kontakta Räddningstjänsten Syd för mer detaljerad information.

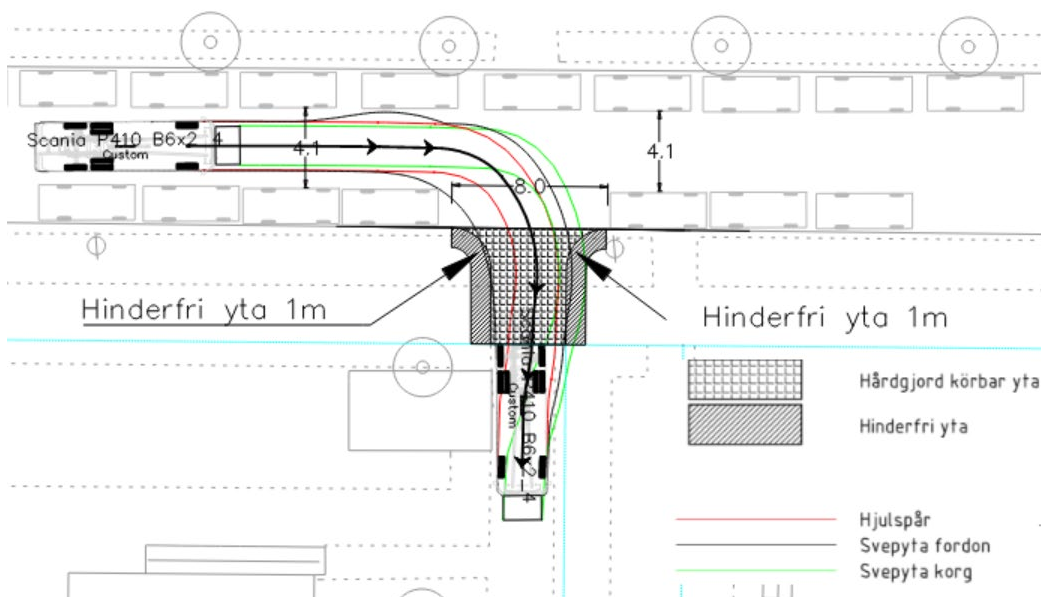
Hinder och parkering

Inga hinder så som träd, trädkronor, lyktstolpar, skyltar, betongsuggor, parkerade bilar eller liknande får inskränka på uppställningsplatsens fria mått eller hindra stegen från att nå de lägenheter och kontor som den är tänkt att utrymma. Vid nyetablering av bostäder eller kontor som ska utrymmas med hjälp av räddningstjänsten uppstår ibland problem mellan trädplantering och uppställningsplats för räddningstjänstens fordon. Därför är det viktigt att räddningstjänstens tillgänglighet och plantering av träd samordnas.

Räddningstjänstens Syd har inte möjlighet att avgöra om träd kommer att inkräkta på uppställningsplatser eller hindra tillgänglighet i framtiden utan byggherren/fastighetsägaren ansvarar för att säkerställa räddningstjänstens åtkomlighet. Om räddningstjänstens åtkomlighet inte kan säkerställas krävs att byggnaderna dimensioneras för utrymning utan räddningstjänstens medverkan.

Infart till räddningsväg

Räddningsvägen ska kunna nås utan att fordonet behöver backa in. Det godtas att fordonen backar ut från en räddningsväg. Räddningsvägen ska normalt ansluta i närheten till byggnadens gatuadress. För att säkerställa tillgänglighet till områdets räddningsväg krävs en regelrätt infart. En regelrätt infart utgörs av avvikande smågatsten samt nedfasning av trottoarkant. Fastighetsägaren är ansvarig för att det finns en fullgod infart till räddningsvägen. Kontakt ska tas med kommunen för att hantera eventuella avtal samt parkeringsförbud som krävs för att anordna infart till räddningsvägen. Observera att infarten ska vara utformad så att höjdfordonet kan svänga in på räddningsvägen, se typlösning på en infart nedan.

En räddningsväg ska vara tydligt utmärkt med standardiserad skylt samt att parkeringsförbud råder framför infarten, se figurer nedan. Det ska tydligt framgå i terrängen hur räddningsvägen löper längs hela sin sträckning. Här är det särskilt viktigt att säkerställa funktionen vintertid. Även uppställningsplatsen bör markeras om den inte är lätt identifierbar.

Bommar och lås

Bommar, grindar och dylikt ska lätt kunna öppnas. Eventuell låsning kan ske med

- Brandkårslås enligt svensk standard SS 3654.
- Kaba låssystem CLK 6165 för hänglås och cylinder. Observera att låssystem som används till automatlarm inte accepteras för låsning av bommar eller dylikt till räddningsväg.
- Trekantsnyckel i storlekarna 9 samt 12 mm.

		
Brandkårsnyckel	Kaba 6165 cylinderlås	Trekantsnyckel

Låssystemen enligt ovan finns att köpa hos välsorterade låssmeder i Malmö/Lundområdet. Vid frågor kontakta någon av våra automatlarmshandläggare via växeln på 046-540 46 00.

Fastighetsägaren **måste** ha nyckel till låssystemet för att kunna utföra kontroll och underhåll av detta.

Låsen bör utformas på sådant sätt att nyckel kan **tas ur låset då bommen öppnats**. Detta så att räddningstjänsten kan öppna flera lås med samma nyckel.

Räddningsväg via cykelväg eller gångväg

Om gång- eller cykelvägar även ska utgöra räddningsvägar är det viktigt att dessa utformas som räddningsvägar enligt ovan samt hålls fria från träd och liknande. Det innebär exempelvis att gång- och cykelvägen ska vara skyltad som räddningsväg, underhållas året runt och ha tillräcklig bärighet för räddningsfordonen. Vidare krävs avtal med ägaren av gång- och cykelvägen (vanligtvis kommunen) om att nyttja den som räddningsväg.

Kontroll och underhåll

Räddningsvägar och uppställningsplatser ska upprätthålla sin funktion oavsett årstid eller tidpunkt på dygnet. Räddningsvägen/uppställningsplatsen får aldrig blockeras av fordon, containrar, träd, växtlighet eller andra föremål. Vid snö eller vinterväglag ska räddningsvägen/uppställningsplatsen snöröjas och sandas. Träd, stenar och dylikt får ej vara placerade så att det bildas snövallar som sedan blockerar räddningsvägen/uppställningsplatsen.

Vid exempelvis fasadrenoveringar eller vid arbeten på räddningsvägen förekommer det att ställningar eller liftar kan komma att blockera räddningsvägen under en viss tid. Renoveringen måste naturligtvis genomföras men räddningsvägen ska i möjligaste mån hållas öppen. Under den tid det finns en begränsning i åtkomligheten bör fastighetsägaren vidta åtgärder. Exempel på åtgärder är:

- Fast ställning längs fasaden på sådant sätt att lägenheterna kan utrymma ut på ställningen.
- Tillfällig räddningsväg.
- Avstängningar bör ske dagtid och under så kort period som möjligt.
- Arbetet planeras och genomförs så att inte all åtkomlighet påverkas samtidigt.
- Information bör sättas upp i berörda trappor.

Det är fastighetsägarens ansvar att underhålla räddningsvägen/uppställningsplatserna och kontroll av dessa bör ingå i det systematiska brandskyddsarbetet (SBA).

Befintliga räddningsvägar

I Räddningstjänsten Syds område finns ett stort antal räddningsvägar. Räddningstjänsten Syd förutsätter att dessa uppfyller minst de krav som gällde för räddningsvägen vid uppförandet.

Då en befintlig räddningsväg ändras, då det sker omfattande markarbete eller väsentlig ändring i byggnaden anser Räddningstjänsten Syd att räddningsvägen ska byggas om så att den uppfyller dagens gällande krav.

Åtkomlighetsprov av räddningsväg

Räddningstjänsten Syd kan i de fall det förekommer oklarheter kring utformningen bistå med ett åtkomlighetsprov på befintliga räddningsvägar mot en avgift. Avgiften baseras på en prislista som fastställs årligen. Avgiften baseras på den tid som tas i anspråk för ett höjdfordon samt två brandmän, även transportkostnader tillkommer.

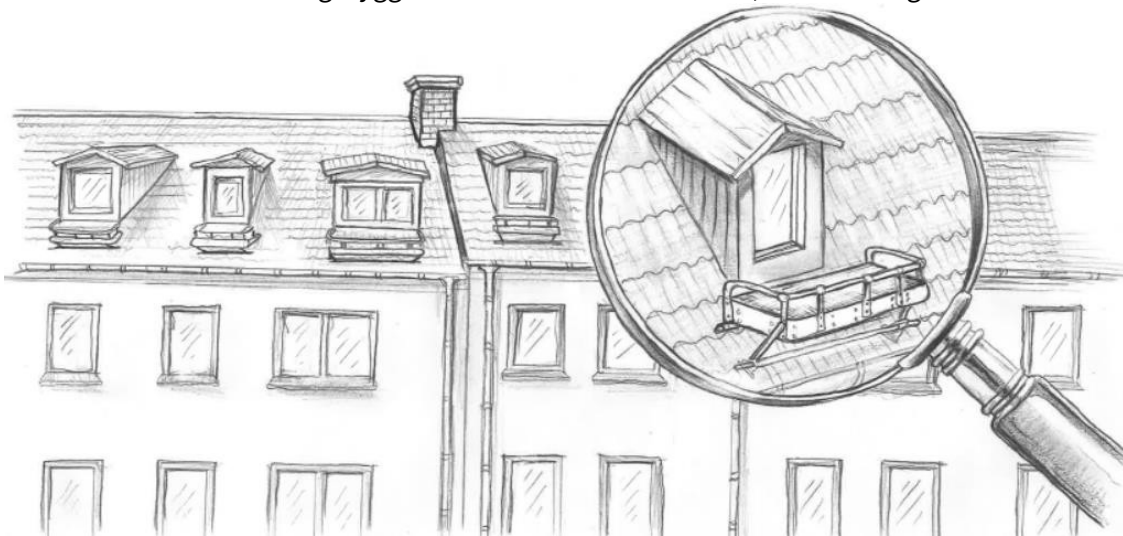

Utrymning från takfönster och takkupor via stigbrygga

Det blir allt vanligare att man inreder vindar till lägenheter i befintliga flerbostadshus. För att klara kraven på två av varandra oberoende utrymningsvägar är det vanligt att byggherren och projektören vill nyttja fönsterutrymning med hjälp av räddningstjänsten. Ofta är ett takfönster eller en takkupa som är tänkt för utrymning indragen från fasaden vilket försvårar utrymningen avsevärt. För att möjliggöra fönsterutrymning med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning från takfönster kan stigbrygga behövas. Syftet med stigbryggan är att efterlikna ett vanligt fönster eller balkong som ligger i fasadlivet vilket, enligt Räddningstjänsten Syds tolkning, är minimikravet i byggreglerna för fönsterutrymning. Stigbryggan är inte enbart till för att räddningstjänsten ska nå en nödställd person med stegutrustningen utan den är också till för att en nödställd person ska ha möjlighet att påkalla räddningstjänstens uppmärksamhet vid framkomst. Från gatuplanet är det svårt att upptäcka en nödställd person som står vid ett indraget takfönster till skillnad från om personen står vid ett ordinärt fönster som ligger direkt i fasadlivet.

För att möjliggöra fönsterutrymning från takfönster med hjälp av räddningstjänstens stegutrustning krävs följande:

- Stigbrygga bör finnas när avstånd mellan takfall och fönster överstiger 0,5 meter.
- Storleken på stigbryggan bör minst vara 0,6m X 0,6m.
- Handledare till stigbrygga bör finnas och vara minst 0,15 meter höga.

Projekteringsanvisning

Sist i detta dokument finns ett stöd som kan användas vid projektering av Räddningstjänsten Syds åtkomlighet.

Kontakt

Vid frågor kontakta Räddningstjänsten Syd via växel 046-540 46 00.

Revideringar

2015-04-19

- Korrigeringar av allmänna hänvisningar till Boverkets byggregler.
- Ändring gällande krav på bärighet för räddningsväg och uppställningsplats.
- Förtydligande att nyckel till lås bör gå att ta ur då lås öppnats.

2018-06-13

- Tilläggsinformation angående uppställningsplats för Bronto i Eslöv.
- Utrymning från takfönster och takkupor via stigbrygga.

2021-03-01

- Ändringar gällande mått för kurvor vid dimensionering av räddningsväg.

2026-04-28

- Förutsättningar för stegutrymning i Svedala kommun har lagts till
- Förtydligande gällande infart till räddningsväg
- Korrigeringar av allmänna hänvisningar till byggreglerna

Projekteringsanvisning	Ja	Nej	Kontroll utförd
Kompetens och förståelse			
Projektören har tagit del av denna Råd & anvisning i sin helhet och har förstått innebörden av denna.			
Projektören har varit på plats vid tomt/byggnaden för att bilda sig en uppfattning av möjliga hinder etc.			
Är utrymning med hjälp av räddningstjänsten tillämbart?			
Byggnaden är belägen i någon av Räddningstjänsten Syds städer/orter som har tillgång till höjdfordon inom 10 minuter.			
Kan bärbar stege eller höjdfordon användas?			
Bärbar stege kan användas då avståndet mellan marken och fönstrets underkant eller balkongens överkant understiger 11,0 meter.			
Höjdfordon kan användas då avståndet mellan marken och fönstrets underkant eller balkongens överkant understiger 23 meter.			
Körbar väg/räddningsväg			
Vägen fram till byggnaden uppfyller krav på bredd, last, svängradie, m.m.			
Infart till räddningsväg är utformad enligt denna Råd & anvisning och är säkerställd hos kommunen (t ex fasning av kant, svängradie).			
Det finns inga hinder som kan blockera räddningsvägen, t ex parkerade bilar vid infarten eller grindar/bommar.			
Eventuella grindar/bommar kan öppnas av räddningstjänsten.			
Räddningsvägen är utformad så att fordon kan köra rakt in (ej backa).			
Om gång- och cykelväg används ska detta vara kontrollerat mot ägaren och avtal finnas om drift och underhåll.			
Uppställningsplats			
Det finns uppställningsplatser som uppfyller kraven i denna Råd och anvisning.			
Samtliga balkonger/fönster för utrymning nås från någon uppställningsplats.			
Det finns inga träd, lyktstolpar, parkerade bilar eller något annat hinder som kan inkräkta på uppställningsplatsen och hindra stegen från att nå de aktuella balkongerna/fönstren.			
Säkerställa funktionen över tid			
Inga andra verksamheter finns som kan tänkas nyttja räddningsvägen eller uppställningsplatsen och därigenom påverka åtkomligheten.			
Erforderliga skyltar finns vid räddningsvägar, uppställningsplatser etc.			
Ansvaret för underhåll av räddningsväg och uppställningsplats är tydligt fördelat (t ex snöröjning, beskärning av buskar och träd).			
Den framtida nyttjaren är införstådd med vilka funktioner som måste upprätthållas över tid.			
Brandskyddsdocumentation som beskriver förutsättningarna för räddningsväg och uppställningsplats finns.			